

WIESŁAW JANIK

ROZWÓJ LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W WARUNKACH GLOBALIZACJI

Globalizacja nie jest zjawiskiem nowym, charakterystycznym dla końca XX wieku. Na przestrzeni wieków proces ten miał niejednokrotnie miejsce. Ostatnie jego nasilenie nastąpiło w drugiej połowie XIX wieku i trwało do wybuchu I wojny światowej. Jego rezultatem był dynamiczny rozwój bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Na przykład w roku 1910 Holandia i Japonia miały wyższy wskaźnik tych inwestycji (relacja wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych do produktu krajowego brutto) niż w roku 1995¹. Było ono rezultatem dużego zakresu wolności gospodarczej występującej w wielu państwach. Pierwsza wojna światowa, a w szczególności wielki kryzys gospodarczy na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych XX wieku, wyzwoliły procesy separacji gospodarek krajowych i tym samym wstrzymały rozwój globalizacji.

W XIX wieku globalizacja następowała w zupełnie innych warunkach. Zróżnicowanie cywilizacyjne świata było niewielkie. Świat współczesny niczym nie przypomina tego sprzed 100 lat. Charakteryzuje go duże rozwarstwienie społeczne. Występują znaczne różnice zarówno między krajami biednymi, jak i bogatymi, jak również wewnątrz poszczególnych krajów. Na przykład różnica między produktem krajowym brutto według parytetu siły nabywczej na 1 mieszkańca między USA a Indiami jest 15-krotna.

Dr hab. WIESŁAW JANIK – profesor Politechniki Lubelskiej, kierownik Katedry Finansów i Rachunkowości; adres do korespondencji: e-mail: janik@mercury.pol.lublin.pl

¹ Por. *Normalność i globalizacja*. Rozmowa z prof. dr hab. W. Morawskim. „Przegląd Organizacji” (Warszawa) 2001, 12, 3.

Globalizacja wyraża się w znoszeniu biurokratycznych barier w przepływie kapitałów, towarów, usług i siły roboczej między poszczególnymi krajami. Tylko w latach dziewięćdziesiątych XX wieku roczne przepływy finansowe związane z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi w skali świata wzrosły czterokrotnie². Globalizacja jest procesem tworzenia wolnego rynku światowego, czego rezultatem jest coraz bardziej swobodny przepływ informacji i towarów. Wraz z nim następuje szybsze upowszechnienie technik i metod wytwarzania, wiedzy naukowej, technicznej, organizatorskiej itp.³ Jesteśmy świadkami szybszego przenikania się kultur i idei oraz uniwersalizacji zachowań. Rozszerza się tolerancja dla odmienności. Globalizacja nie ogranicza się bowiem tylko do działalności gospodarczej, lecz dotyczy wszystkich dziedzin ludzkiej aktywności: polityki, kultury, prawa itp.

Dzięki współczesnym środkom szeroko rozumianej komunikacji następuje bardzo szybkie rozprzestrzenianie się informacji oraz przemieszczanie ludzi i środków rzeczowych. Dzisiaj dostęp do informacji z najbardziej odległych komórek występujących w światowej cyberprzestrzeni wynosi zaledwie ok. 0,5 sek., zaś transport rzeczy lub ludzi trwa tylko kilka lub kilkanaście godzin⁴. Likwidacja lub powstawanie nowych miejsc pracy w jednych państwach coraz częściej jest skutkiem decyzji podejmowanych w innych państwach. Ujednoliceniu ulegają wzorce konsumpcji. Ludzie w różnych krajach, zwłaszcza ci o zbliżonych dochodach, coraz częściej nabywają podobne lub takie same dobra, podobnie się ubierają, odżywiają, czytają podobne lub takie same czasopisma, oglądają takie same filmy. Wykazują więc podobne potrzeby edukacyjne, rekreacyjne i zawodowe.

Współczesne procesy globalizacyjne rozwijają się dwutorowo. Z jednej strony są skutkiem postępującej liberalizacji gospodarek krajowych i rozwijającego się rynku. Przedsiębiorstwa zgodnie ze swoją naturą poszukują ciągle nowych rynków zbytu, tańszych surowców, tańszej siły roboczej, nowych lokalizacji zapewniających niższe obciążenia podatkowe i zwiększających ich efektywność. Przemieszczają więc swoje kapitały tam, gdzie

² Por. B. K o ś c i k, *Globalizacja a konkurencyjność firm*, w: A. J a r o s z (red.), *Spoleczno-ekonomiczne uwarunkowania konkurencyjności Regionu Podkarpacia*, Jarosław: 2001, s. 81-89.

³ Szczególnie szybko rozpowszechniają się innowacje z branż o wysokiej intensywności postępu technicznego („high tech”), gdyż nie są one hamowane przez różnice kulturowe. Przyczyniają się natomiast do zbliżania różnych kultur i ich wzajemnego przenikania.

⁴ Por. J. W. W e s o ł o w s k i, *Współczesne problemy globalizacji*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*” (Warszawa) 2001, 5, 38-42.

widzą większe możliwości ich pomnożenia. Z drugiej strony coraz aktywniej w przebieg tych procesów włączają się rządy poszczególnych państw, powołując międzynarodowe instytucje (np. Unię Europejską, Międzynarodowe Forum Gospodarcze, Międzynarodowy Fundusz Walutowy itp.), których zadaniem jest odpowiednia regulacja procesów gospodarczych. Motywy tworzenia tych instytucji są dość zróżnicowane. Na przykład Unia Europejska jest organizacją mającą na celu ochronę dotychczasowego poziomu dobrobytu społeczeństw krajów wchodzących w jej skład. Służy temu odpowiedni system barier chroniących wspólny rynek wewnętrzny. Wiele problemów istotnych dla całego świata wymaga zgodnego współdziałania różnych państw (np. przyjęcie wspólnych przepisów prawa w zakresie ochrony przyrody). Niektóre instytucje międzynarodowe dążą do upowszechniania pozytywnych cech globalizacji (np. UNIDO, MFW): ułatwienia wymiany doświadczeń i informacji gospodarczej i naukowo-technicznej, pomagają przedsiębiorstwom w krajach mniej rozwiniętych w spełnieniu warunków umożliwiających włączenie ich do sieci gospodarki globalnej.

1. SZANSE I ZAGROŻENIA ZWIĄZANE Z GLOBALIZACJĄ

Sytuacja ta tworzy nowe uwarunkowania dla rozwoju działalności gospodarczej. Rozszerzeniu ulegają rynki zbytu, zwiększa się konkurencja. Powstają ponadnarodowe przedsiębiorstwa, obejmujące zasięgiem swojej działalności cały świat. W przedsiębiorstwach tych zaangażowany jest międzynarodowy kapitał. Są to firmy, które funkcjonują w wielu państwach. Mają silną pozycję ekonomiczną. Ich kapitały są niejednokrotnie wyższe od budżetów mniejszych i uboższych państw.

Globalizacja staje się poważnym wyzwaniem dla rządów i przedsiębiorstw w państwach o niskim poziomie rozwoju gospodarczego. Nie dysponują one dużymi kapitałami, często wykorzystują przestarzałe technologie, mają ubogą infrastrukturę i nadmiar na ogół niskokwalifikowanej lub niewykwalifikowanej siły roboczej. Globalizacja w ich przypadku niesie niewątpliwie ze sobą wiele zagrożeń. Pojawia się bowiem niebezpieczeństwo:

a) zdominowania przez przedsiębiorstwa ponadnarodowe rodzimych organizacji gospodarczych, zepchniecie ich na margines życia gospodarczego lub doprowadzenia większości z nich do bankructwa;

b) wzrostu bezrobocia, spowodowanego zwłaszcza upowszechnieniem nowoczesnych technologii, wprowadzeniem nowych rozwiązań organizacyjnych, owocujących istotnym wzrostem wydajności pracy;

c) znacznego zwiększenia pomocy socjalnej dla obywateli pozostających bez pracy, przy jednoczesnym ograniczeniu źródeł zasilania budżetu, głównie opodatkowania obywateli.

Korzyści związane z globalizacją mogą rozkładać się nierównomiernie. Większość z nich może koncentrować się w państwach wysoko rozwiniętych. To tam funkcjonują najsilniejsze ekonomicznie przedsiębiorstwa, tam powstaje najwięcej nowych osiągnięć naukowych, technicznych i organizacyjnych. Roczne przychody ze sprzedaży wielu dużych międzynarodowych korporacji są wyższe od rocznego PKB wielu państw (niekoniecznie najmniejszych – por. tab. 1).

Tab. 1. Roczne przychody ze sprzedaży niektórych dużych korporacji i roczny produkt krajowy brutto niektórych państw (w mld USD) w roku 2000

Nazwa korporacji	Roczne przychody	Państwo	Roczny PKB
Marubeni	85,3	Kolumbia	82,8
Volkswagen Group	78,8	Chile	70,7
Sony	66,1	Pakistan	61,6
Boeing	58,2	Peru	53,8
Fiat Group	53,0	Nowa Zelandia	49,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych w: K. T r ę b s k i, *Republiki globalne. 100 najpotężniejszych państw i korporacji*, „Wprost”, 2002, 16.

Rozwój dużych przedsiębiorstw międzynarodowych następuje często poprzez przenoszenie działalności do państw, gdzie najniższe są koszty wytwarzania (np. najtańsza siła robocza itp.). Przenosi się tam gotową myśl techniczną (gotowe produkty, gotowe technologie, gotowe urządzenia). Zaplecze naukowo-badawcze nadal zlokalizowane jest w jednostkach macierzystych, których siedzibą są zazwyczaj kraje wysoko rozwinięte. Za korzystanie z rezultatów pracy tego zaplecza zakłady wytwórcze muszą płacić wysoką cenę (np. w formie opłat licencyjnych), a to stwarza warunki do przenoszenia transferu zysków z krajów biedniejszych do krajów bogatszych. Warto wreszcie zauważyć, że obywatele państw bogatszych należą do najbardziej wykształconych, zdolnych do praktycznego wykorzystania najnowocześniejszych

rozwiązań technicznych. Globalizacja rozszerza przestrzeń gospodarczą. Umożliwia rozwój dużych przedsiębiorstw i czerpania dodatkowych korzyści z nierówności gospodarczych i cywilizacyjnych.

Ograniczenie rozważań do powyższych spostrzeżeń byłoby równoznaczne z przyjęciem poglądów głoszonych przez przeciwników globalizacji. Twierdzą oni, iż globalizacja leży jedynie w interesie państw bogatych, które mają szanse dalszego powiększenia dotychczasowego bogactwa kosztem państw najuboższych, że przyczynia się do degradacji środowiska naturalnego i że zagraża wolności. Jest to spojrzenie zbyt jednostronne, nie oparte na rzetelnej analizie ekonomicznej, lecz najczęściej wynikające z wyznawanej ideologii. Z globalizacją związane są bowiem również szanse dla krajów mniej rozwiniętych, które wyrażają się:

- a) w złamaniu monopolu na tworzenie i upowszechnianie wiedzy i w umożliwieniu odtwórczego korzystania z zasobów informacji;
- b) w ogólnym wzroście efektywności działalności gospodarczej na skutek postępującej liberalizacji gospodarek krajowych, rosnącej konkurencji między przedsiębiorstwami i ograniczaniu własności państwowej;
- c) w przyspieszeniu tempa rozwoju gospodarek krajowych dzięki wdrożeniu nowoczesnych technologii, nowych rozwiązań technicznych i organizacyjnych, poprawie jakości produktów i usług itp.;
- d) we wzroście ogólnego poziomu życia ludności dzięki obniżeniu ogólnego poziomu cen i tym samym zwiększeniu dostępności do nowych produktów i usług coraz większej liczby ludności.

Historia gospodarcza dostarcza dowodów, iż otwartość gospodarki lepiej sprzyja rozwojowi gospodarczemu niż jej izolacja od gospodarki światowej. Najlepszym dowodem jest różnica w obecnym poziomie rozwoju gospodarek takich państw, jak chociażby Polska i Hiszpania. Przed II wojną światową obie były na podobnym poziomie rozwoju, obecnie zaś produkt krajowy brutto *per capita* w Hiszpanii jest ponaddwukrotnie wyższy niż w Polsce. Po wojnie oba kraje praktykowały inne systemy gospodarcze. Relacje polskiej gospodarki z gospodarką światową były bardzo ograniczone, podczas gdy Hiszpania była bardziej otwarta na świat. Badania przeprowadzone przez Bank Światowy wykazały, że państwa, które liberalizowały swe rynki i włączyły się w proces globalizacji w ostatnich dwudziestu latach, osiągały znacznie wyższe średnie tempo wzrostu rocznego PKB niż państwa, które nie włączyły się do procesu globalizacji (por. tab. 2).

Tab. 2. Średnioroczne tempo wzrostu rocznego PKB (w %)

Lata XX wieku	Kraje uczestniczące w procesie globalizacji	Kraje nie uczestniczące w procesie globalizacji
Lata osiemdziesiąte	3,5	5,0
Lata dziewięćdziesiąte	0,8	1,4

Źródło: *Trade Growth and Poverty*, World Bank, 2001.

Wyższy poziom rozwoju gospodarczego bardziej sprzyja ochronie środowiska naturalnego. Wiąże się to zarówno z możliwością poniesienia wyższych nakładów na utylizację wytwarzanych przez przemysł zanieczyszczeń, jak i wyższą świadomością konieczności ochrony przyrody. Dewastacja przyrody jest na ogół wyższa w krajach biednych niż bogatych. Nieprzekonująca jest również teza o zagrożeniu wolności. Otwartość gospodarek krajowych, tak niezbędna dla rozwoju globalizacji, sprzyja nie tylko swobodnemu przepływowi kapitałów, lecz również przemieszczaniu się ludzi i idei. Wpływa na poszerzenie zakresu wolności, a nie na jej ograniczenie.

Globalizacja jest procesem, któremu sprzyja rozwój nowoczesnych technologii. To w szczególności technologie informatyczne przełamują granice polityczne i geograficzne. Tego procesu nie można zatrzymać. Można go jedynie nieco spowolnić, lecz wtedy trzeba odpowiedzieć na pytanie, jaką cenę przyjdzie za to zapłacić.

Globalizacja tworzy nowe warunki gospodarowania. Wymaga od państw, społeczeństw i przedsiębiorstw poszukiwania nowych sposobów gospodarowania. Wystawia na ciężką próbę lokalną przedsiębiorczość i zmusza ją do konfrontacji z najlepszymi w skali światowej organizacjami gospodarczymi. Powstaje pytanie, czy z tej konfrontacji przedsiębiorczość ta może wyjść wzmocniona, czy też zostanie unicestwiona?

2. GLOBALIZACJA NOWYM WYZWANIEM DLA LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Procesy globalizacji stawiają przed lokalną przedsiębiorczością nowe wyzwania. Dla dużej liczby przedsiębiorstw funkcjonujących na lokalnych rynkach, które w większości są przedsiębiorstwami małej lub średniej wielkości, powstaje zagrożenie ze strony silnych kapitałowo firm funkcjonujących na

rynkach wielu państw (np. duże przedsiębiorstwa handlowe o znaczeniu międzynarodowym wypierają z rynków lokalnych małe przedsiębiorstwa detaliczne lub hurtowe). Z drugiej jednak strony otwarcie granic i liberalizacja wymiany międzynarodowej stwarza dla wielu małych i średnich przedsiębiorców możliwości eksportu na dotychczas niedostępne im rynki. Ich szanse wynikają z możliwości ułożenia współpracy z korporacjami transnarodowymi. Przedsiębiorstwa te bowiem współpracują z licznymi podmiotami gospodarczymi (małymi i średnimi), które realizują na ich rzecz szereg produktów i usług. Podmioty te mają większy dostęp do innowacji wdrażanych przez duże przedsiębiorstwa i rozprzestrzeniane wśród kooperantów⁵. Współpraca ta może opierać się na różnych zasadach (umowy o bezpośredniej kooperacji produkcyjnej, umowy franchisingu itp.). Wykorzystanie tej szansy zależy w dużej mierze od tego, czy będą w stanie sprostać zwiększonym wymaganiom jakościowym, czy potrafią możliwie szybko zmienić swoją kulturę organizacyjną (swoje zachowania i przyzwyczajenia), czy sprostają konkurencji cenowej? Niejednokrotnie będą musiały zaangażować spore środki finansowe na unowocześnienie technik wytwarzania, poprawę warunków pracy i wdrożenie nowoczesnej organizacji pracy, dzięki czemu wzrośnie ich konkurencyjność i atrakcyjność jako potencjalnych partnerów dużych międzynarodowych czy transnarodowych przedsiębiorstw. Problemy rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w tym przypadku zależą od kondycji finansowej i strategii rozwojowej dużych przedsiębiorstw.

Są również inne przesłanki rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w warunkach gospodarki globalnej. Wynikają one z przesłanek kulturowych i społecznych. Mimo postępującej uniwersalizacji kultury, nie gaśnie przywiązanie do tradycji, regionu. Wśród znacznej części społeczeństw modny się staje powrót do tradycji. Kreuje to popyt na tradycyjne wyroby, których dostarczać mogą na ogół lokalne przedsiębiorstwa, stosujące tradycyjne technologie, mocno osadzone w regionalnej kulturze, znające wszystkie jej niuanse. Wzrost dobrobytu wiąże się na ogół z popytem na produkty charakteryzujące się niepospolitymi cechami, często o wyszukanym wzornictwie, wytwarzane w niewielkich seriach lub indywidualnie. Takim potrzebom sprostać mogą

⁵ Samodzielne wdrażanie innowacji przez małe i średnie przedsiębiorstwa, które dominują na rynkach lokalnych, jest bardzo kosztowne i większości przedsiębiorstw na to nie stać. Por. B. N o g a l s k i, A. W ó j c i k - K a r p a c z, *Determinanty wewnętrzne rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw regionu świętokrzyskiego*, w: *Praktyczne problemy rozwoju przedsiębiorczości*, Białystok: Wydaw. Uniw. 2001, s. 107).

tylko małe lub średnie przedsiębiorstwa. Skutkiem upowszechnienia postępu technicznego jest wzrost wolnego czasu. Stopniowemu skróceniu będzie ulegał także czas pracy. To niewątpliwie rodzić będzie nowe potrzeby społeczne, związane głównie z rekreacją, ochroną zdrowia itp. Zmieni się styl życia społeczeństw. Powstaną więc szanse rozwoju nowych usług, również o zasięgu lokalnym. Nie wszystkich bowiem będzie stać na korzystanie z atrakcyjnych, lecz drogich ofert turystycznych w modnych kurortach. Lokalne, małe przedsiębiorstwa wyróżnia łatwość bezpośredniego kontaktu ze swoimi klientami. Klient czuje się w nich lepiej, przestaje być anonimowy, ma większy dostęp do informacji o produktach lub usługach, może w większym zakresie negocjować warunki transakcji, wymieniać swoje spostrzeżenia na temat cech nabywanych produktów, może korzystać z doradztwa czy też zaspokajając swoje potrzeby kontaktu z innymi ludźmi.

Globalizacja nie stanowi zatem zagrożenia dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, jednak w zasadniczym stopniu zmienia jej uwarunkowania. Przedsiębiorstwa funkcjonujące na rynkach lokalnych muszą być gotowe do podjęcia współpracy z dużymi transnarodowymi organizacjami gospodarczymi, muszą podjąć działania zmierzające do wzrostu ich atrakcyjności jako potencjalnych partnerów gospodarczych.

W państwach o niższym poziomie rozwoju gospodarczego, takich jak członkowie byłej RWPG, konieczne jest wsparcie lokalnej przedsiębiorczości ze strony rządów i samorządów. Większość przedsiębiorstw jest bowiem w nie najlepszej kondycji finansowej, boleśnie odczuwa niedobór kapitałów, nie dysponuje nowoczesnymi technologiami, brak im umiejętności w stosowaniu nowoczesnych metod zarządzania, ma małe doświadczenie lub nie ma doświadczenia w zakresie współpracy z dużymi międzynarodowymi organizacjami gospodarczymi. To obniża ich konkurencyjność, stawia je często na przegranej pozycji w kontaktach z silnymi ekonomicznie transnarodowymi przedsiębiorstwami. Większość rodzimych przedsiębiorstw w tych krajach nie jest w stanie samodzielnie stawić czoła wyzwaniom globalizacji.

Wymienione państwa mają ograniczone możliwości budżetowe i tym samym nie mogą pozwolić sobie na subsydiowanie rodzimej przedsiębiorczości. Byłoby to zresztą sprzeczne z zasadami wolnego rynku. Rola państwa powinna polegać przede wszystkim na:

1. Zapewnieniu kontroli publicznej nad kluczowymi dla państwa i społeczeństwa działami gospodarki narodowej, takimi jak energetyka (sieci energetyczne), transport kolejowy (sieci kolejowe), lotniczy (porty lotnicze), morski (porty morskie), zakłady przemysłu zbrojeniowego itp. Przedsiębior-

stwa w tych działach powinny funkcjonować jednak na zasadach komercyjnych.

2. Zapewnieniu swobodnego rozwoju rodzimej przedsiębiorczości poprzez stworzenie takich przepisów prawa, które nie utrudniałyby powstawania nowych przedsiębiorstw (uproszczenie biurokratycznych procedur rejestracyjnych, ograniczenie do minimum koncesji i różnego rodzaju zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej) i funkcjonowania przedsiębiorstw już istniejących (np. ograniczenie do minimum prawnych regulacji rynku pracy), zachęcałyby do łączenia rodzimych kapitałów, tworzyły warunki do bezpiecznej wymiany handlowej oraz chroniły konkurencję (ochrona rynku przed monopolizacją).

3. Uproszczenie systemu opodatkowania przedsiębiorstw idące w kierunku ogólnego obniżenia obciążeń podatkowych (spadek stopy opodatkowania), uproszczenia i ujednoczenia zasad opodatkowania, które spowodowałyby większą jego przejrzystość i jednorodność (równość przedsiębiorstw bez względu na formę własności, wielkość, źródło pochodzenia kapitału itp.) i uczyniło nieopłacalnym funkcjonowanie w szarej strefie⁶. Niejasne przepisy podatkowe zwiększają ryzyko prowadzenia działalności finansowej, stwarzają pole do dowolnej interpretacji ze strony urzędników skarbowych i zwiększają możliwości nadużyć. Wysokie opodatkowanie uszczupla środki rozwojowe przedsiębiorstw i ogranicza szanse na szybszy wzrost ich konkurencyjności.

4. W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw istotne znaczenie ma rozwój systemu doradztwa we wszystkich dziedzinach związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa (prawnej, ekonomicznej, marketingowej, zarządzania itp.).

5. Utworzenie funduszy wspierania rozwoju małej przedsiębiorczości typu *venture capitale*, które zasilająby okresowo w kapitał firmy nie posiadające zdolności kredytowej, lecz mające interesujące pomysły, z równoczesnym stworzeniem prostych procedur i zasad korzystania z tych środków. Przedsiębiorstwa, zwłaszcza małe, nie dysponują na ogół wysoko kwalifikowaną kadrą, która mogłaby w sposób bezbłędny wypełnić wiele dokumentów oraz sporządzić obszerne i dogłębne analizy.

⁶ Często przytaczanym argumentem przeciwko ogólnemu obniżeniu opodatkowania działalności gospodarczej w tych państwach jest wysokie obciążenie budżetu zobowiązaniami socjalnymi. Jest to argument nie wytrzymujący krytyki w perspektywie długofalowej. Wysokie opodatkowanie sprzyja bowiem wzrostowi konsumpcji bieżącej kosztem przyszłego rozwoju, a także kosztem poziomu życia przyszłych pokoleń.

Nie mniej ważną rolę w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw mogą spełnić władze samorządowe. Mają one do dyspozycji takie instrumenty, jak stawki podatku od nieruchomości i środków transportowych, opłaty adiacenckie, opłaty za wieczyste użytkowanie gruntów itp. Ustalają one zarówno wysokość tych stawek i opłat, jak również mają prawo do udzielania ulg lub zwolnień podmiotów gospodarczych z wymienionych ciężarów podatkowych. Prowadzenie przez władze lokalne prorozwojowej polityki podatkowej wymaga wcześniejszego przygotowania odpowiedniej strategii rozwoju (uwzględniającej procesy globalizacji), w której w sposób jasny i zwarty przedstawiony będzie docelowy stan gospodarki regionu i sposoby jego osiągnięcia.

*

Globalizacja niesie ze sobą wiele pozytywnych zjawisk, związanych m.in. z możliwością przyspieszenia rozwoju gospodarczego i poziomu życia w krajach biedniejszych dzięki swobodnemu przepływowi kapitałów, szybszemu rozpowszechnianiu innowacji, wzajemnemu przenikaniu kultur i idei itp. Niestety, wiąże się również z licznymi niebezpieczeństwami związanymi z możliwością pogłębienia różnic między bogatą a biedną częścią świata, rozwojem przestępczości zorganizowanej, utratą suwerenności przez państwa słabsze itp.

Globalizacja tworzy nowe warunki gospodarowania. Wymaga od przedsiębiorstw funkcjonujących na rynkach lokalnych zmiany zachowań i dotychczasowych metod działania. Przedsiębiorstwa, zwłaszcza małe i średnie, nie są w stanie konkurować z przedsiębiorstwami transnarodowymi dysponującymi bardzo dużymi kapitałami. Muszą przyjąć taką strategię współpracy z nimi, która zapewniłaby im możliwości trwania i rozwoju. Przedsiębiorstwa funkcjonujące w skali globalnej nie są zainteresowane rozwojem tych dziedzin, gdzie rynek jest płytki. Jest to pole do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Można oczekiwać, że będzie ono dość rozległe.

Globalizacja zmienia również rolę państwa w gospodarce. Jego zadaniem staje się stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez zapewnienie kontroli publicznej nad ważnymi dla państwa i społeczeństwa działami gospodarki, ochrona konkurencji, wspieranie, zwłaszcza małej i średniej przedsiębiorczości, która tworzy relatywnie najwięcej miejsc pracy. Chodzi tu nie o system subsydiowania, sprzeczny z zasadami gospodarki rynkowej,

lecz o niski poziom opodatkowania, stabilne i przejrzyste zasady opodatkowania, rozwój systemu doradztwa gospodarczego, ochronę konkurencyjności rynku krajowego oraz stworzenie systemu funduszy typu *venture capitale*, umożliwiających okresowe zasilenie kapitałowe lokalnych przedsiębiorców.

BIBLIOGRAFIA

- Normalność i globalizacja. Rozmowa z prof. dr hab. W. Morawskim (2001), „Przeгляд Organizacji” (Warszawa: Wyd. Towarzystwo Naukowej Organizacji i Kierowania), 12, 3.
- Olesiński Z. (red.) (1998), Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce, Warszawa: PWE.
- Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania konkurencyjności Regionu Podkarpacia. V Międzynarodowa Konferencja Naukowa w Jarosławiu (2001), Jarosław: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Jarosławiu.
- Wesołowski W. (2001), Współczesne problemy globalizacji, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa” 5, 38-42.
- Wnorowski W., Letkiewicz A. (2001), Praktyczne problemy przedsiębiorczości. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie.

DEVELOPMENT OF LOCAL ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

S u m m a r y

Globalization creates new conditions for managing the economy. It requires that the companies functioning on the local markets change their behavior and the methods of action they have employed till now. Companies, especially small and middle-size ones, are not able to compete with trans-national ones that have great funds at their disposal. They have to accept such a strategy of cooperation with them that would ensure a possibility of their survival and development. Companies functioning in a global scale are not interested in developing those areas in which the market is shallow. It is a field for developing local enterprise. It may be expected that it will be rather extensive.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: globalizacja, przedsiębiorczość, przedsiębiorstwa transportowe, liberalizacja gospodarki, wolny rynek, system podatkowy.

Key words: globalization, enterprise, transportation companies, liberalization of economy, free market, tax system.